

SZENT ATANÁZ GÖR. KAT. HITTUDOMÁNYI FŐISKOLA
INSTITUTUM SANCTO ATHANASIO NOMINATUM

ATHANASIANA

55

Nyíregyháza
2022

ATHANASIANA
a Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola folyóirata

Alapítva 1995-ben

Főszerkesztő:
Ivancsó István

A szerkesztőbizottság tagjai:
Janka György, Szabó Péter, Végheő Tamás, Vincze Krisztián

A szerkesztőség címe:
Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola
H 4400 Nyíregyháza
Bethlen G. u. 13–19.
Tel./Fax: +36/42/597-600
www.szentatanaz.hu
szentatanaz@szentatanaz.hu

Postacím:
H-4401 Nyíregyháza, Pf. 303

Felelős kiadó:
dr. Odrobina László mb. rektor

© Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola, 2022

ISSN 1219-9915

Megrendelhető a fenti címek bármelyikén
Az egyes számok ára: 1.000 Ft

IVANCSÓ István

**„Üdvözlégy, ki kérésünket Isten elé tudod vinni! / Üdvözlégy, ki oltáránál meghallgatást tudsz szerezni!”
Az Istenszülő Szűz Mária közbenjárói tevékenysége a máriapócsi akathisztosz alapján**

TARTALOM: 1. Bevezetés; 2. Közbenjáró vagy közvetítő?; 3. Mária a pócsi akathisztoszban; 3.1. Jézus Krisztushoz irányít; 3.2. Közbenjáró értünk; 3.3. Kegyelmet közvetítő számunkra; 4. Összegzés.

ISTVÁN IVANCSÓ: ‘Rejoice Thou Who Canst Take Our Plea Before God! / Rejoice Thou Who Canst Ensure That God Will Grant Our Prayers!’ – The Intercession of the Theotokos on the Basis of the Máriapócs Akathist

The present paper intends to address a single aspect of the text of the peculiar and widely liked service of the Máriapócs Akathist Hymn: the representation of the intermediary role of the Virgin Mary. This is a unique service because it follows the original Byzantine Akathist in its structure. Moreover, it seems appropriate to suggest that it even surpasses the latter in terms of elaboration. In fact, in the Máriapócs Akathist, not only do individual verses begin with consecutive letters of the alphabet but every line in each stanza also starts with the same letter. This service has a particular air of intimacy for Hungarian Greek Catholics as it speaks of the Virgin Mary of Máriapócs. Its content encompasses the entire history of the icon, the pilgrimage site and the related cult and concentrates on the three weeping events (1696, 1715 and 1915). In doing so, it naturally recalls miracles and instances of divine help as well. The Hymn is also fully Hungarian in its form. This is reflected by the verses, rhymes and the structure. At the same time, the study also aims to highlight the Greek Catholic character of the prayer, stressing the fact that it is a service of the Hungarian Greek Catholic Church. Of the rich content of the text, the intercessory activity of the Theotokos is explored in three divisions: 1. Mary directs the faithful to Jesus Christ. 2. The Theotokos intercedes for the believers. 3. Mary conveys grace. Apart from systematic exposition, the method employed involves extensive references to the text of the Akathist itself in an effort to let the actual passages speak for themselves and reveal for what Hungarian Greek Catholics need to thank the Mary of Máriapócs. It is expected that this study will bring all of us closer to Her and will help us increase our respect for Her. It is hoped that this aim will be achieved and the paper will not be seen as a simple addition to the number of existing publications on the Máriapócs Akathist.

I. Bevezetés

Előjáróban két tényt le kell szögeznünk: a máriapócsi akathisztosz¹ magyar görögkatolikus egyházunknak sajátos és kedves szertartása.

Sajátos. Ugyanis az eredeti, 6. századra datálható akathisztosz mintájára készült. Van bevezető versszak (I. konták), utána pedig 12 ikosz és 12 konták váltakozik benne. Formai kidolgozása éppen olyan pontos, mint az eredetie: a szótagszám mindegyik sorban azonos. Mindegyik versszak végén refrén áll. A konták után háromszoros „alleluja”, az ikoszok végén pedig: „Üdvözlégy, Mária, Pócsnak ékes csillaga”. S ez utóbbi, tizenkétszer előforduló sor már önmagában is jelzi, hogy mennyire sajátos, mennyire máriapócsi szertartásról van szó. A formai sajátosságok közül azt is érdemes kiemelni, hogy ez a mi költeményünk több szempontból felülmúlja az eredetijét, amiről a mintáját vette. Ugyanis itt nemcsak a versszakok első sora kezdődik az ábécé egymás után következő betűivel, hanem a versszakokon belül minden egyes sort az adott betű kezd. Továbbá rendezett az ikoszokban a tizenkét, „üdvözlégy”-gyel kezdődő sorok beosztása. Az első egységben (négy sor) az „üdvözlégy” után az „a” vagy „az” határozott névelő áll; a második egységben a „ki” névmás, míg a harmadik egységben a „mert” kötőszó. És ez mind a tizenkét versszakban így van. Meg lehet említeni, hogy nagyon pontos a rímek kidolgozása is, amely magyaros verselést ad a himnusznak. Ritmusos lüktetését az biztosítja, hogy négy szótagosnál hosszabb szavak nincsenek jelen benne. – Tartalmi szempontból mindenekelőtt azt kell kiemelni, hogy a himnuszt három nagy részre lehet osztani a pócsi kegykép háromszori könnyezése szerint.² Bár itt nincs olyan szigorú elrendezés, mint az eredeti akathisztoszban, hogy tudniillik a kontákok történelmi jellegűek, az ikoszok pedig teológiaiak (vagyis mariológiaiak), azért ezt is szerkesztési alapelvként lehet megfigyelni benne. Végül fel lehet hívni arra

- 1 Önálló szertartásként történő kiadása – egyházfőhatósági jóváhagyás hiányában – még várta magára. Nyomatásban azonban már háromszor is megjelent, ámde csak a róla szóló tudományos munka mellékleteként. Lásd IVANCSÓ ISTVÁN (kiad.), *„Üdvözlégy, Mária, Pócsnak ékes csillaga”*. A máriapócsi Istenszülő akathisztoszának bemutatása és szövege, Nyíregyháza 1999, 41–48. Illetve IVANCSÓ ISTVÁN, *Istenszülő*, (Ikon és Liturgia 18.), Nyíregyháza 2000, 48–63. Legújabban pedig a részletes értelmezésével együtt: IVANCSÓ ISTVÁN, *A máriapócsi akathisztoszból*, (Bizánci Lelkiségi Örökségünk 7.), Nyíregyháza 2021, 7–66.
- 2 Amint ismeretes, Pócon (Máriapócon) háromszor könnyezett az Istenszülő (1696-ban, 1715-ben és 1905-ben). Könnyezése nem – mint egyetlen más alkalommal és helyen sem – az ő „boldogtalansága” a mennyei boldogságban, hanem rendkívüli természetfeletti jel, melynek célja, hogy megtérésre indítson. Vö. KOVÁCS ZOLTÁN, *Íme, az Úr szolgálóleánya. Teológiatörténeti, szisztematikus és gyakorlati áttekintés a mariológia tanulmányozásához*, Budapest 2022, 245–246.

is a figyelmet, hogy sok olyan utalás található a szövegben, amely magyaros, illetve a magyar görögkatolikus egyházra vonatkozik. Tehát mindenképpen sajátos, magyar és görögkatolikus szertartásról van szó.

Kedves. Sőt, egyre inkább közkedvelt szertartása magyar görögkatolikus egyházunknak a máriapócsi akathisztosz. Ugyanis annak ellenére, hogy hivatalos szertartásként történő kiadása máig sem létezik,³ egyre több helyen – nem csak Máriapócsen – és többször végzik. A tudományos világban való kedveltségét is megpróbáltuk előmozdítani azzal, hogy a főiskolánk egyik liturgikus szimpoziumjában helyet kapott a bemutatása.⁴ Ezen túlmenően azonban csak a saját tanulmányainkat említhetjük a témára vonatkozóan.⁵ – Mindazonáltal sajnálatos, hogy kedveltsége ellenére sem írtak mások róla. Érdemes azonban megemlíteni, hogy szövege felkerült a világhálóra, tehát ott is olvasható.⁶

Mindenesetre egy újabb színfoltot jelenthet ez a jelen tanulmány a máriapócsi akathisztosz megismerése és megismertetése terén, amely a pócsi Mária közbenjárói tevékenységének bemutatását célozza meg.

3 Vö. 1. lábj.

4 MOSOLYGÓ MARCELL, „A máriapócsi Istenszülő akathisztoszának bemutatása”, in IVANCSÓ ISTVÁN (szerk.), *A Pócsi Mária szertartásairól a kegykép könnyezésének 300. évfordulója alkalmából 2015. május 7-én rendezett szimpozium anyaga*, (Szent Atanáz Görög Katolikus Hittudományi Főiskola Liturgikus Tanszék 30.), Nyíregyháza 2015, 53–65.

5 A teljesség igényével felsorolva, de az 1. lábj.-ben idézett három művet itt nem ismételve, ezek a következők: „Az útmutató Mária – Gondolatok a máriapócsi akathisztoszból”, in *Centralista* 3 (2003) 43–47.; „A máriapócsi akathisztosz és a pócsi népének”, in *Magyar Egyházzene* 4 (2002/2003) 431–438.; „Bibliai vonatkozások a máriapócsi akathisztoszból”, in *Studia Wesprimiensia I–II* (2003) 71–82.; „Liturgikus idézetek, utalások és hatások a máriapócsi akathisztoszból”, in *Athanasiana* 18 (2004) 25–36. – „Citazioni, riferimenti e influssi liturgici nell’Acatisto di Máriapócs”, in *Athanasiana* 18 (2004) 155.; „A máriapócsi akathisztosz liturgikus idézetei”, in GALÓ MIKLÓS – VASS LAJOSNÉ (kiad.), *A humán erőforrás szerepe, fejlesztésének, hasznosításának lehetőségei az Európai Unióban. A „Magyar Tudomány Napja 2003” alkalmából rendezett Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei tudományos konferencia anyagának bemutatása*, (Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Tudományos Közalapítvány füzetek 20.), Nyíregyháza 2004, 254–259.; „Pócsnak ékes csillaga 1–13.”, in *Görög Katolikus Szemle* 11 (2004) 4–5.; 12 (2004) 4.; 1 (2005) 4.; 2 (2005) 4.; 3 (2005) 4.; 4 (2005) 4.; 5 (2005) 4.; 6 (2005) 4.; 7 (2005) 4.; 8 (2005) 5.; 9 (2005) 4.; 10 (2005) 4.; 11 (2005) 4.; „Citazioni, riferimenti e influssi liturgici nell’acatisto di Máriapócs”, in *Folia Athanasiana* 7 (2005) 151.; „L’Inno acatisto alla Madonna di Máriapócs – Una perla liturgica greco-cattolica ungherese”, in *Folia Athanasiana* 15 (2013) 35–60. Egy előadás részeként is bemutattam: „A »pócsi Mária« liturgikus tisztelete”, in IVANCSÓ ISTVÁN (szerk.), *„Téged jöttünk köszönteni” Máriapócs, 2005. november 21–22. A máriapócsi kegykép harmadik könnyezésének centenáriuma alkalmából rendezett nemzetközi konferencia anyaga*, Nyíregyháza 2005, 153–174., a bemutatás: 163–164.

6 Lásd <https://ffi.hu/pappnora-bibliakommentek/pocsi-akathisztosz.html> [letöltés: 2022. 04. 28.]; <http://rokahegyitemplom.hupont.hu/9/pocsi-akathisztosz> [letöltés: 2022. 04. 28.]

2. Közbenjáró vagy közvetítő?

A kérdést talán nem is kellene feltenni, hiszen a Szentírás kinyilatkoztatott, tehát hiteles tanítása egyetlen közvetítőt ismer az Isten és az ember között: „egy az Isten, egy a közvetítő is Isten és ember között: az ember Krisztus Jézus, aki váltságul adta magát mindenkiért és tanúságtételül a meghatározott időben” (1Tim 2,5–6). Ez tehát kategorikusan kizárja azt, hogy Máriát közvetítőnek tekintsük. Sokkal inkább közbenjárónak kell tartanunk.⁷ Ennek ellenére az Egyházban – főleg az újabb időkben – többször felmerült még annak az igénye is, hogy Máriát az üdvörténetben betöltött szerepe révén „társmegváltónak” tartsuk.

A II. Vatikáni Zsinat kapcsán is felmerült ez a téma. Mintegy négyszáz püspök számított Mária egyetlen „kegyelemközvetítői” (mediatrix), közel ötven pedig „társmegváltói” (*corredemptrix*) mivoltának a dogmatikai megfogalmazására.⁸ Ám a zsinat kimondta, hogy semmilyen „teremtményt sohasem lehet egy sorba helyezni a megtestesült Igével, a Megváltóval”,⁹ tehát Máriát sem. Ez azonban számunkra nem zárja ki, hogy – éppen az egyszülött Fiával való bensőséges édesanyai állapotából kifolyólag és a jézusi végrendelkezés alapján (Jn 19,26–27) – nem a saját, hanem az Isten kegyelmét közvetítse az ember számára. Mária lelki, kegyelmi anyasága az Egyház összes tagja felé lehet kegyelemközvetítés, amely Krisztus megváltói közvetítéséből forrászik.¹⁰ Fontos tehát a zsinati szöveg: Mária az ő „anyai szeretetével gondoskodik Fia testvéreiről, akik még zarándokok, s veszedelmek között forog-

7 „Mária közbenjárása szorosan összefügg anyaságával, kifejezetten anyai jellegű, és ez megkülönbözteti minden más teremtény közbenjárásától, amelyek különböző módon ugyan, de mindig »alárendelt módon« részeseznek Krisztus egyedüli közvetítésében; így Mária közbenjárása is részesedés”. – II. JÁNOS PÁL PÁPA, *Redemptoris Mater enciklika a Boldogságos Szűz Máriáról a zarándok Egyház életében*, 38. (=RM.)

8 Vö. PUSKÁS ATTILA, „Mária a II. vatikáni zsinat tanításában”, in *Isten műhelye*, 3–4 (2012) 5. – ahol idézi a következő művet: SÖLL, GEORG, „MARIOLOGIE”, SCHMAUS, MICHAEL – GRILLMEIER, ALOIS – SCHEFFCZYK, LEO – SEYBOLD, MICHEL (szerk.), *Handbuch der Dogmengeschichte* III/4, Freiburg – Basel – Wien 1978, 238. – Végül a II. Vatikáni Zsinat nem fejlesztette tovább a kérdést, hanem mintegy „nyugvóponttra” akarta kormányozni azzal, hogy Mária „isteni Üdvözítőnk anyja, másokat messze fölülmúló, nagylelkű társa és az Úr alázatos szolgálója lett”. *A II. Vatikáni Zsinat Lumen gentium kezdetű dogmatikus konstitúciója az Egyházzól*, 61. (=LG.)

9 LG 62.

10 A római katolikus egyházban éppen a „kegyelem anyja” és a „kegyelem közvetítője” kifejezéseket magyarázza „A Boldogságos Szűz Mária, a kegyelem anyja és közvetítője” titulust viselő, 30. számú miseformulájának bevezetője. Lásd *Mária-misék gyűjteménye*, Budapest 2007, 122–123.

nak és szorongatások érik őket, míg el nem érkeznek a boldog hazába. Ezért nevezik a Boldogságos Szüzet az Egyházban Szószólónak, Segítőnek, Oltalmazónak, Közvetítőnek”,¹¹ a bennfoglalt liturgikus kifejezésekkel. Ám az is fontos, hogy ne veszítsük szemünk elől Krisztus egyetlen közvetítői mivoltát!

Katekizmusunk világos eligazítást ad ezen a téren a *Lumen gentium* zsinati dokumentumot idézve, amikor arról tárgyal, hogy Mária „a mi anyánk a kegyelem rendjében”.¹² Ezt írja: Mária az „engedelmességével, hitével, reményével és lángoló szeretetével – egyedülálló módon együttműködött az Üdvözítő művével a lelkek természetfölötti életének helyreállítására. Éppen ezért a kegyelem rendjében anyánk”.¹³ Majd így folytatja: „Máriának ez az anyasága a kegyelem rendjében szüntelenül megmarad... szüntelen közbenjárásával kiszeközli nekünk az örök üdvösség ajándékait”.¹⁴ – A mi máriapócsi akathisztoszunkban pedig ennek sokszor liturgikus megfogalmazását találjuk.

3. Mária a pócsi akathisztoszban

A máriapócsi akathisztoszsal való foglalkozásunknak már az elején felfigyelhetünk arra a tényre, hogy Mária neve húsz alkalommal is jelen van benne. Igaz, ebből tizenhárom az „Üdvözlégy, Mária, Pócsnak ékes csillaga” refrénben található: egyszer a kezdő konták végén, majd még további tizenkét alkalommal az ikoszok végén áll. Mindezek mellett nem lebecsülendő az sem, sőt, nagyon is fontos tény, hogy még hétszer található meg az imádságos költeményben. Ezek mellett az Istenszülő nevet is tartalmazza az akathisztoszunk: összesen tizenegy alkalommal. Sőt, az anya elnevezés vagy megszólítás¹⁵ – Jézus anyja, a mi anyánk vagy édesanyánk – szintén szép számmal van jelen a himnusz versszakáiban: tizenkilencszer találkozunk vele.

Ámde mindeme megszólítások mellett sokkal fontosabb az ő tevékenységének említése, vagyis az, hogy ő egyrészt egyszülött Fia felé mutatja nekünk az utat, másrészt pedig az, hogy ő a mi közbenjárónk, illetve közvetítőnk Jézus Krisztus és a mennyei Atya felé. A továbbiakban ezeket törekszünk kielemezni a pócsi akathisztosz szövegéből.

¹¹ LG 62.

¹² *A Katolikus Egyház Katekizmus. A Római Katolikus Egyház tanításának összefoglalása*, 967–970. (=KEK.)

¹³ KEK 968.

¹⁴ KEK 969.

¹⁵ A megszólításokhoz lásd Kovács, *Íme, az Úr szolgálóleánya* (2. lábj.), 117–118.

3.1. Jézus Krisztushoz irányít

Milyen szép megfogalmazást találunk erre vonatkozóan a himnuszban! Íme, a szöveg: „Üdvözlégy, ki »útmutató ikonoddal« utat mutatsz! / Üdvözlégy, ki mindnyájunkat Szent Fiadhoz irányítasz”.¹⁶ Amit értelmileg és lelkiekben tudunk, azt szemünk révén is megtapasztalhatjuk és átélhetjük itt. Ugyanis érvényes az ősi megfogalmazás: „per Mariam ad Iesum”, vagyis „Mária révén jutunk Jézushoz”. A pócsi kegykép pedig „hodigitria” típusú ikon, vagyis „útmutató” ikon.¹⁷ Az látható rajta, hogy Mária, miközben bal karján tartja Jézust, jobbjával órá mutat, azt jelezve, hogy Jézus az út.¹⁸ Mária tehát világosan mutatja az utat – magát Jézus Krisztust – a pócsi kegyképen, akit követve az üdvösségre juthatunk.

Egy másik szép – szintén kétsoros – megfogalmazásra is fel lehet figyelni ebben a témában: Mária Jézushoz irányítja a híveket! Így szól a szöveg: „Üdvözlégy, ki magadhoz sok zarándokot odavonzol! / Üdvözlégy, ki őket mégis Jézusodhoz irányítod”.¹⁹ A háromszoros könnyezése révén Mária valóban a zarándokok sokaságát vonzotta és vonzza ma is a pócsi kegyhelyére, amint a himnusz is utal rá: „Omlik hozzád zarándokok sokasága múltban és ma”.²⁰ Ámde Mária, „az Úr alázatos szolgáló leánya”²¹ nem magának akarja a dicsőséget, hanem áthárítja azt az Egyszülöttére, s a híveket is őhozzá irányítja.²²

16 II. ikosz, 7–8. Üdvözlégy-sor, in *Pócsi akathisztosz* (1. láb.), 46.

17 PUSKÁS BERNADETT, „A máriapócsi kegykép művészettörténeti vonatkozásai”, in *Athanasiana* 3 (1996) 20. írja, hogy „az ikon a Kárpát-vidéki ikonfestészet késő reneszánsz időszakának példája, Hodigitria-típusú Istenszülő a gyermekkel-ábrázolás”. Vö. SZILÁRDFY ZOLTÁN, „Adatok a máriapócsi kegykép kultuszához és ikonográfiájához”, in *Máriapócs 1696 – Nyíregyháza 1996. Történelmi konferencia a máriapócsi Istenszülő-ikon első könnyezésének 300. évfordulójára 1996. november 4–6.*, Nyíregyháza 1996, 155. AUERHAMMER, HANS, *Die Mariengnadenbilder Wiens und Niederösterreichs in der Barockzeit*, Wien 1956, 84–87.

18 Amint saját magáról mondta Jézus: „Én vagyok az út, az igazság és az élet. Senki sem juthat el az Atyához, csak énáltalam” (Jn 14,6).

19 IX. ikosz, 5–6. Üdvözlégy-sor, in *Pócsi akathisztosz* (1. láb.), 60.

20 IX. ikosz, 5. sor, in *Pócsi akathisztosz* (1. láb.), 60.

21 Amint az Örömhírvétel eseményénél mondta: „Íme, az Úr szolgálója vagyok, legyen nekem a te igéd szerint” (Lk 1,38). – Egyébként ezt is idézi az akathisztosz: „Üdvözlégy, ki »Legyen nekem a te igéd szerint« mondtad”, III. ikosz, 5. Üdvözlégy-sor, in *Pócsi akathisztosz* (1. láb.), 48. Sőt, egy másik helyen részletezi is: „Bár nem értéd az isteni rendelkezést, elfogadtad, / Bűneiből így lehettél megmentője a világnak”, II. konták, 3–4. sor, in *Pócsi akathisztosz* (1. láb.), 45.

22 Itt is érdemes felfigyelni Máriának a kánai csoda alkalmával elhangzott mondatára: „Tegyetek meg mindent, amit csak mond” (Jn 2,5). Ugyanis épp e szavaival „mutatja az utat” Jézushoz. Különös súlyú szavak, mert ezzel Mária „mindent elmond”; többször nem szólal meg a Szentírásban. Vö. KOVÁCS, *Íme, az Úr szolgálóleánya* (2. láb.), 38.

3.2. Közbenjáró értünk

Hogy az Istenszülő Szűz Mária mennyire közbenjárónk, azt azonnal meg tudhatjuk az akathisztosz első két sorából. Szent Fiához járul az érdekünkben. Szépen fogalmaz a szöveg: „Mint Krisztus Urunknak édesanyja, hozzája / Áldását kérően bizalommal járulhatsz”.²³ Benne van ebben az a meggyőződés is, hogy az Istenszülő Szűz Mária édesanyaként fordul az ő szent Fiához. Márpedig földi viszonylatban is fontos, hogy az édesanya szereti a gyermekét, a gyermek pedig szereti az anyját. A bizalomteljes szeretetkapcsolatból pedig jó dolgok születnek. Itt sem lehet ez másként, hiszen Jézus végrendeletében bízta rá János apostolban Máriára, az édesanyjára a követőit, Máriában pedig János apostolra az édesanyját.²⁴ Így lett mindnyájunknak édesanyja, így lettünk mindnyájan az ő gyermekei. A jó édesanya pedig Fia áldását kéri számunkra, tehát valódi közbenjárónk.

Ugyanakkor Mária példát is ad nekünk az Istennel való kapcsolatra, amely különösképpen az imádságban nyilvánul meg. Megmutatja az ima erejét, amely révén kegyelmet kapunk: „Üdvözlégy, ki az imában követendő jó példát adsz! / Üdvözlégy, ki nekünk abból bő kegyelmet is árasztasz”.²⁵

A máriapócsi akathisztosz szövegében a „közbenjáró” szó – ilyen formában – kétszer fordul elő. Az egyik alkalommal az emberi élet minden főbb állomását áttekinti az ikosz (a gyermekkortól az öregségig), amikor Mária közbenjárói tevékenységét meg lehet tapasztalni. S itt is – mint a fentebbi esetben – nem kevesebről van szó, mint Jézus Krisztus kegyelmének kéréséről, mégpedig édesanyjai közvetítéssel: „Védelmzőnk, szószólónk és közbenjárónk, pócsi Anya, / Véghetetlen kegyelmeket kértél nekünk Szent Fiadtól”.²⁶ S ehhez szorosan hozzátartozik a néhány sorral lejjebb megfogalmazott szöveg, ami szintén Mária közbenjárói tevékenységére mutat: „Végtelen sok bűnünkért is engesztelést szerzel nekünk”.²⁷

A másik esetben egy konkrét csoda kapcsán került bele a pócsi akathisztoszba az Istenszülő Szűz Mária közbenjárói tevékenységéről szóló meggyő-

23 I. konták, 1–2. sor, in *Pócsi akathisztosz* (1. láb.), 43.

24 „»Asszony, íme, a te fiad!« Azután azt mondta a tanítványnak: »Íme, a te anyád!«” (Jn 19,26–27). – Az evangéliumi jelenetre, illetve végrendekezésre utal az akathisztoszunk is: „Istenszülő, felragyogott csodásan a jószándékos, / Irányunkban, kiket Fiad rád bízott a keresztt alatt”, VI. ikosz, 1–2. sor, in *Pócsi akathisztosz* (1. láb.), 54.

25 VIII. ikosz, 7–8. Üdvözlégy-sor, in *Pócsi akathisztosz* (1. láb.), 58.

26 XII. ikosz, 1–2. sor, in *Pócsi akathisztosz* (1. láb.), 66.

27 XII. ikosz, 5. sor, in *Pócsi akathisztosz* (1. láb.), 66.

zódés: „Közbenjárónk, új kegyelmet és új csodát mutattál fel”.²⁸ Ez a csoda pedig a pócsi méhekről szól, amiket a kállói Bangó Mihály felajánlott a pócsi Szűzanyának, ha kigyógyul a köszvényéből. Ám mivel gyógyulása után nem teljesítette ígétét, a méhek a templom falában lévő repedésbe költöztek, s ma is ott vannak (az utódaik).²⁹ Milyen szép, hogy a szöveg részletezi is Mária közbenjárói tevékenységét: „Kegyelmeknek a forrását, Jézus Krisztust adva nekünk. / Kérve buzgón, segítsége teálatad reánk száll le”.³⁰ Szövegünk tehát elmondja, hogy Jézus a kegyelem forrása, Mária pedig a közvetítő, akin keresztül megkaphatjuk azt. Ez a közvetítés tehát „kétirányú”, mert egyrészt Mária istenanyasága által kaptuk Jézust, és az ő kegyelmeit is közvetíti nekünk; másrészt pedig Mária a közbenjárásával a mi imáinkat, bajainkat is „közvetíti” Jézus felé. Az első könnyezésnél is meg lehetett ezt tapasztalni. Himnuszunk így ír róla: „Üdvözlégy, az Isten pócsi csodáinak eszközlője! / Üdvözlégy, a síró szemek könnyeinek letörlője”.³¹ Benne van tehát az a meggyőződés, hogy Mária a csodákat kiesdi Istentől, nem ő maga okozza őket, mint ahogy a kegyelmet közvetíti, nem pedig megadja.³²

3.3. Kegyelmet közvetítő számunkra

Mária, Jézus Anyja, az Istenszülő kegyelmet közvetít az emberiség számára. Teszi ezt egyrészt úgy, hogy közbenjárásával esdi ki és továbbítja

28 VII. ikosz, 1. sor, in *Pócsi akathisztosz* (1. láb.), 56.

29 Éppen amiatt, hogy a templom külső északi, tehát a hidegebb falán (mert ott van belül a Szűzanya kegyoltára) látható egy méhkas megformázása, melynek nyílásán ki- és beszállnak a méhek, a méhek csodája (1792. szeptember 11-ről) az egyik legismertebb a számtalan közül. Nyomatotott leírásban így olvasható: Bangó Mihály „rettenetes fájdalokat szenvedett s többször megkísérelte az öngyilkosságot... Egy ilyen öngyilkossági kísérlet alkalmával Kánya János görög kath. szomszédja által megátoltatván – kitől azt a tanácsot nyerte, hogy ajánljon fel valami csekélységet a pócsi szűz anya Máriának, kérlelje őt, hogy segítsen, hogy szörnyű betegségéből kigyógyulandó – ép, egészséges lábat nyerjen... Beteg lábai azonnal meggyógyultak. Mankóit a pócsi templomban hagyva, gyalog ment haza; és eközben megsajnálta méhek oda ígérését... észre vette, a ház végében, eresz alatt álló méhkasból a méhek rajzanak kifelé... egyenesen Mária-pócs felé vették útjokat... mind e mai napig nagy mennyiségben ott vannak a falban”. Lásd a szerző nélkül kiadott imakönyvben: *Mária-pócsi liliom*, Winterberg [é. n.], XVII–XXXI. A Máriapócsról író szerzők rendszerint megemlékeznek erről az esetről. Pl. Földvári Katalin, „Csodás gyógyulások Máriapócon, a Könnyező Szűzanya kegyhelyén”, in Bárány Attila (szerk.), *Történeti Tanulmányok XX.*, (A Debreceni Egyetem Történelmi Intézetének kiadványa), Debrecen 2012, 90.

30 VII. ikosz, 2–3. sor, in *Pócsi akathisztosz* (1. láb.), 56.

31 III. ikosz, 3–4. Üdvözlégy-sor, in *Pócsi akathisztosz* (1. láb.), 48.

32 Általános értelmezéséhez vö. Kovács, *Íme, az Úr szolgálólány* (2. láb.), 176–177.

Szent Fiától, amint az előbbieken is láttuk.³³ Másrészt viszont a Pócson megnyilvánuló csodák révén teszi ezt. Fontos előzetesen is megjegyezni, hogy Mária nem magának tulajdonítja a csodákat. Szövegeink igazolják, hogy mindig „csak” kiesdi és közvetíti azokat az emberek felé. Szép megfogalmazást találunk erre a szövegünkben: „Teremtőnknek sok csodáját, ki tudhatná elbeszélni? / Te voltál s vagy közvetítő segítségben, miket kapunk”.³⁴ Ez a meggyőződés fejeződik ki azon a helyen is, ahol a szöveg arról szól, hogy Mária Istenhez továbbítja emberi kéréseinket, és így megkapjuk azok teljesítését: „Üdvözlégy, ki kérésünket Isten elé tudod vinni! / Üdvözlégy, ki oltáránál meghallgatást tudsz szerezni”.³⁵ Sőt! Mária nemcsak egyszerűen Isten elé viszi a kéréseinket, hanem az ő imádságával ki is egészíti, meg is erősíti azokat. Íme, erről is szó van az egyik helyen a himnuszban: „Üdvözlégy, ki a tiszta s jó imádságot elfogadod! / Üdvözlégy, ki erősítve azt, Istennek bemutatod”.³⁶

Az általános megfogalmazások közé helyezhetjük a következő sort: „Üdvözlégy, ki a mindenkor segítő Szűz Mária vagy”.³⁷ Ebben nyilvánvaló utalás található a „Mindenkori segítő Szűz Mária” ikon típusára, amely némi hasonlóságot mutat a máriapócsi kegyképpel.³⁸ A tény azonban érvényes. A pócsi Mária nem hagyja meghallgatás nélkül azt, aki kérésével hozzá fordul.³⁹ Az iméntihez hasonló szöveget máshol is találunk himnuszunkban. Az Isten-szülő segítségének tulajdonított zentai győzelemről megemlékezve, illetve arról, hogy a Bécsbe vitt könnyező képről új másolat készült, ezt írja a szöveg: „Győztes Úrnőnk, látva mindig segítő jó szándékedat”, tehát így lehet megtapasztalni a segítségét.⁴⁰ A mindig vagy mindenkor segítő Szűz Mária ezt a segítő jóságot legelőször Jézus első csodájánál mutatta meg.⁴¹ Ugyancsak ide,

33 Vö. 21. és 26. láb.

34 XI. ikosz, 5–6. sor, in *Pócsi akathisztosz* (1. láb.), 64.

35 V. ikosz, 5–6. Üdvözlégy-sor, in *Pócsi akathisztosz* (1. láb.), 52.

36 VIII. ikosz, 5–6. Üdvözlégy-sor, in *Pócsi akathisztosz* (1. láb.), 58.

37 II. ikosz, 5. Üdvözlégy-sor, in *Pócsi akathisztosz* (1. láb.), 46.

38 Mária ilyen megszólítása eredetileg a török harcokban való segítségére utalt, de később általánossá vált. Vö. DIÓS ISTVÁN, „Mindenkori Segítő Szűz Mária”, in DIÓS ISTVÁN (szerk.), *Magyar Katolikus Lexikon*, Budapest 2004, IX. köt., 175–177. – Bemutatja az ikon típusát (11. szám alatt) ONASCH, KONRAD, *Liturgie und Kunst der Ostkirche in Stichworten unter Berücksichtigung der alten Kirche*, Leipzig 1981, 141–46.

39 REGŐS DÉNES, *Kilenced a máriapócsi könnyező Szűzanya tiszteletére*, Máriapócs 1945, 9. írja: „Még soha nem hallottuk, jóságos Anyánk, hogy ne segítettél volna valakin, aki Hozzád folyamodott”.

40 V. ikosz, 1. sor, in *Pócsi akathisztosz* (1. láb.), 52.

41 A kánaai menyegzőn Mária észrevette, hogy elfogyott a bor. Hogy szégyenben ne maradjanak,

az általános megfogalmazások közé tartozik az első kontákban található szöveg: „Ajándék a kegyed alázattal kérőknek, / Pócson is segítesz bajaikban lévőeknek”.⁴² Az előbb mondottak fényében világos, hogy Mária „kegye” valójában az, amit kiesd és közvetít az ő szent Fiától, illetve az is világos, hogy ilyen formában, éppen ezzel segít azoknak, akik bajban vannak és hozzá fordulnak. Abban a részben pedig, amelyben Máriát úgy említi a himnuszunk, hogy ő „minden jónak kútforrása”,⁴³ a következő sor is helyet kapott: „Mindenütt és egészen van jelen a te segítséged”.⁴⁴ Világos tehát, hogy Mária nemcsak Pócson segít azzal, hogy kegyelmet közvetít, nemcsak a kegyoltáránál hallgatja meg az imádságokat, nemcsak a kegyhelyen közvetíti Isten kegyelmét, hanem bárhol lehet számítani az ő édesanyai segítségére. Sőt, ez nemcsak a helyre, hanem az időre is vonatkozik, amint a himnusz egyik sora megfogalmazza: az Istenszülő „Pártfogása mindig menti, akik hozzá menekülnek”.⁴⁵ Ez a gondolat jut kifejezésre a pócsi akathisztosz végén is: „Zengjük: Nem csak csodáiddal jelölted ki Pócsot, hanem / Záporozó kegyelmeddel, mely eláraszt minden embert”.⁴⁶ Természetesen a fentebb tárgyaltak fényében úgy kell értelmezni ezt a részt is, hogy Mária közvetítő a kegyelem árasztásában.⁴⁷ Tehát nem az ő saját kegyelméről van szó. Ám az, amit ő ilyen formában áraszt az emberekre, mindenkire érvényes, aki nem zárkózik el előle.

A pócsi akathisztosz történelmi részeiben is bőven található olyan utalások, amelyek Mária segítségét jelzik. Mindenekelőtt ott áll az a tény, hogy az Istenszülő segítségével szabadult meg a török fogságból Csigri László, aki fogadalomból megfestettette a képet.⁴⁸ Az történt tehát, amit a himnusz így

szólt a Fiának, majd pedig a szolgálknak: „Tegyetek meg mindent, amit csak mond” (Jn 2,5). Vö. 22. láb.

42 I. konták, 5. sor, in *Pócsi akathisztosz* (1. láb.), 43.

43 Itt érdemes egy ikonográfiai szempontra is felfigyelni: a bizánci egyházban létezik olyan ikontípus, melynek címe és témája „Mária, a kiapadhatatlan forrás”. Ez természetesen nem mond ellent annak a már megállapított és általunk is hangoztatott ténynek, hogy Krisztus a kegyelem egyedüli forrása. Vö. ONASCH, *Liturgie und Kunst der Ostkirche* (38. láb.), 141. A nyugati egyház nagyon jó magyarázatot ad ahhoz, hogy Mária milyen értelemben forrás. Lásd „A Boldogságos Szűz Mária, az üdvösség forrása” titlust viselő, 31. számú miseformula bevezetőjében; in *Mária-misék gyűjteménye* (10. láb.), 125–126.

44 VIII. ikosz, 1. sor, in *Pócsi akathisztosz* (1. láb.), 58.

45 X. konták, 4. sor, in *Pócsi akathisztosz* (1. láb.), 61.

46 XIII. konták, 5–6. sor, in *Pócsi akathisztosz* (1. láb.), 67.

47 Szent pápánk enciklikája is világosan leszögezi, hogy „Mária feladata tehát: közvetítés Krisztusban” (RM 38.).

48 Csigri László később a falu bírja lett. Amikor a képet megrendelte, még szegény volt, ezért nem tudta kifizetni. Így egy tehetősebb ember, Hurta Lőrinc vásárolta meg és ajándékozta a templomnak. A festés – bár nincs hiteles adat róla – 1675-ben vagy 1676-ban történhetett;

fogalmaz meg: „Üdvözlég, mert a szegénynek könyörgését meghallgattad”,⁴⁹ mármint azt a kérést, hogy a fogságból haza tudjon térni. Miután pedig kész lett a kép (bár ő maga nem tudta kifizetni), a teljesített fogadalom kapcsán ezt zengi a himnusz: „Bőven áradt kegyelmedet miért kapta, ő sem tudta”.⁵⁰ Majd az a szép megfogalmazás is megjelenik az akathisztoszban – immár az első könnyezés után, hogy „Cudar harctól, elnyomástól sanyargatott néped felé, / Célod az volt, könnyben ázó szemekkel odafordulj”.⁵¹ Az ő édesanyai, vigasztalni akaró jósága mutatkozik meg ebben. És éppen erről is szó van a következőkben: „Üdvözlég, mert könnyed árja jóságodat igazolta”.⁵² Ámde Mária nem önmagának tulajdonította a könnyezés csodáját, amit a himnusz költőien a következőképpen fogalmaz meg: „Csodálatos könnyeid, a Magaságos erejének / Csöndes jötte volt egy reggel: kántor és pap észrevette”.⁵³ Egy más jellegű csodáról is megemlékezik a himnuszunk: a zentai győzelemről, amit Savoyai Jenő főherceg – és nyomában a bécsi nép és sokan mások – az Istenszülő segítségének tulajdonítottak, hiszen „Gondoskodott győzelmük-ről segítő Szűz, Isten szentje”,⁵⁴ és így Európa megmenekült a törökvésztől.⁵⁵

A könnyezés csodáját aztán követték a gyógyulási csodák. Ezek között az első volt egy kisgyermek meggyógyulása, akit édesanyja a képhez érintett. Így szól erről az akathisztoszuk: „Drágalátos könnyeiddel mérhetetlen szereteted / Dús kincstárát mutattad meg és anyai oltalmadat”.⁵⁶ Aztán jöttek sorra a többiek is. Összefoglalóan írja a pócsi akathisztosz Máriáról a második könnyezés után: „Irgalmasan segítséged folytonosan bizonyítod. / Ismétlődő könnyezéssel részvétedet kimutattad”.⁵⁷ Majd pedig így folytatja: „Istenszü-

megrendelésének dátuma 1675. – Lásd BELME LÁSZLÓ, *Az Istenszülő pócsi kegyképének csodatevő könnyezése 1696. november 4. – december 8. A 300 éves máriapócsi kegykép története a levéltári források tükrében. Történeti és teológiai áttekintés*, Budapest 1997, 14–21.

49 I. ikosz, 10. Üdvözlég-sor, in *Pócsi akathisztosz* (1. l. l.), 44.

50 II. konták, 7. sor, in *Pócsi akathisztosz* (1. l. l.), 45.

51 II. ikosz, 5–6. sor, in *Pócsi akathisztosz* (1. l. l.), 46.

52 II. ikosz, 11. Üdvözlég-sor, in *Pócsi akathisztosz* (1. l. l.), 46.

53 III. konták, 1–2. sor, in *Pócsi akathisztosz* (1. l. l.), 47.

54 V. konták, 5. sor, in *Pócsi akathisztosz* (1. l. l.), 51.

55 „Az 1683 óta tartó török elleni felszabadító csatákban a legjelentősebb történelmi esemény a zentai csata, mely 1697. szept. 11-től 12-ére ér véget a császári csapatok fölényes győzelmével”. – Részletesen leírja az előzményekkel és a következményekkel együtt BELME, *Az Istenszülő pócsi kegyképének csodatevő könnyezése* (48. l. l.), 111–122. Fényképen közli I. Lipót császár 1701. január 9-én kelt okiratát, „amelyben megvallja, hogy Zentánál a török felett aratott óriási győzelem a pócsi Máriának köszönhető”, *uo.*, 120.

56 III. ikosz, 1–2. sor, in *Pócsi akathisztosz* (1. l. l.), 48.

57 VI. ikosz, 3–4. sor, in *Pócsi akathisztosz* (1. l. l.), 54.

lónk templomában új csodákkal is segített”.⁵⁸ Tehát folyamatos volt mind az ő segítségével, mind pedig a csodák kieszközlése. A csodák értelmét is megadja az akathisztoszunk: „Üdvözlégy, mert csodáiddal elmélyültebb hitre vezetsz”.⁵⁹

Pócsi akathisztoszunk egyetemessé tágítja az Istenszülő közvetítői segítségét: „Pócsi könnyes édesanya, ki Fiának kegyelmével / Példát adni s megmenteni akarván a mindenséget”,⁶⁰ ami a történelmi részben a harmadik könnyezés után lett megfogalmazva. Máriának az ő egyszülött Fiához ragaszkodó szeretete valóban példát ad mindenkinek. Aki pedig az ő nyomában ezt teszi, számíthat a megmentésre, vagyis arra, hogy üdvözl. ⁶¹ Ő pedig valóban nem válogat, hanem mindenkinek segít: özvegynek, árvának, meghaltnak, sebesülteknek. Ezért írja az akathisztosz: „Üdvözlégy, az özvegyeknek egyedüli nagy támasza”.⁶² Egy másik vonatkozásban is észrevehető az akathisztoszban az Istenszülő egyetemes szeretete. Egyrészt ott tágul ez korlátok nélkülivé, hogy nem kötődik helyhez, időhöz, személyhez: „Üdvözlégy, ki bárhol, mindig és mindenkit megsegítesz”.⁶³ Másrészt pedig annak igazolásával, hogy Mária nem csak Máriapócon nyilvánítja segítségét, bár a kegyhelyen fokozottan megteszi: „Üdvözlégy, ki kegyhelyeden különösen is így teszel”.⁶⁴ Ámde ott hon is nyújtja azt: „Üdvözlégy, ki imánk hangját otthonunkból is meghalad”.⁶⁵ Sőt, még egy harmadik szempont is felfedezhető a himnuszban, amely szintén átfogóvá teszi az Istenszülő édesanyai segítségét. Segít a testileg és

58 VI. ikosz, 7. sor, in *Pócsi akathisztosz*: (1. láb.), 54.

59 VII. ikosz, 9. Üdvözlégy-sor, in *Pócsi akathisztosz* (1. láb.), 56. – Ehhez hozzáfűzi még a bűnbánat, a hálaadás és a példa fontosságát is: „Üdvözlégy, mert bűnbilincsből szabadulni is segítesz! / Üdvözlégy, mert hálaadást mulasztanunk sosem hagyod! / Üdvözlégy, mert tisztaságra a legtisztább példát adod”. *Uo.*, a következő három sor. – Érdemes figyelni arra, hogy Jézus legelső – és éppen Mária közbenjárására kieszközölt – csodájának végső célja is a hitébresztés: „tanítványai hittek benne” (Jn 2,11).

60 X. konták, 1–2. sor, in *Pócsi akathisztosz*: (1. láb.), 61.

61 Talán erre jól „rimelhetnek” Ferenc pápa „aktuális” szavai: „A te könnyeid, ó, Édesanyánk, lágyítsák meg megkeményedett szívünket. Az értünk hullatott könnyek virágoztassák ki újra ezt a völgyet, amelyet gyűlöletünk kiszárított”. Lásd „Ukrajna és Oroszország felajánlása”, in <https://www.magyarokurir.hu/hirek/ferenc-papa-felajanlo-imaja-maria-szeplotelen-szivenek> [letöltés: 2022. 05. 27.].

62 XI. ikosz, 1. Üdvözlégy-sor, in *Pócsi akathisztosz* (1. láb.), 64. – Majd így folytatódik: „Üdvözlégy, az árváknak is gondoskodó édesanyja! / Üdvözlégy, a háborúkban elesettek megmentője! / Üdvözlégy, a sebesültek enyhét adó segítője”. *Uo.*, 3–5. Üdvözlégy-sor.

63 VII. ikosz, 5. Üdvözlégy-sor, in *Pócsi akathisztosz* (1. láb.), 66.

64 *Uo.*, a 6. Üdvözlégy-sor.

65 *Uo.*, a 7. Üdvözlégy-sor. – Végül hozzáfűzi: „Üdvözlégy, ki a beteget nem csak Pócon oltalmazod”. *Uo.*, a 8. Üdvözlégy-sor.

lelkileg szenvedőkön, megkönnyebbülést ad a bánatosoknak, s végül így fogalmaz: „Üdvözlégy, mert ezt nem csak a múltban, hanem most is teszed”.⁶⁶

Mária segítő jó szándékának megfogalmazását a himnusz végén is megtaláljuk. Mégpedig gyönyörű és nagyon kedves formában. Gondolatvilágában ez teljesen megegyezik az „eredeti” akathisztosz vonatkozó részével.⁶⁷ „Üdvözlégy, a beteg testünk gyöngéd lelkű gyógyítója! / Üdvözlégy, a gyenge lelkünk erős kezű orvoslója”.⁶⁸ Érdemes itt is felfigyelni az édesanyai jóságra és szeretetre, amit párhuzamokkal és ellentétekkel fogalmaz meg a himnusz: beteg testünket a gyöngéd lelkű Mária gyógyítja, aki gyenge lelkünket erős kézzel orvosolja!

4. Összegzés

Jelen írásunkkal a máriapócsi Istenszülő elmélyültebb tiszteletéhez kívánunk meg közelebb járni. Megpróbáltuk megvizsgálni, hogy Mária milyen értelemben közbenjáró és közvetítő. A kinyilatkoztatott tanítás alapján az Egyház nem szakadhat el attól az állásponttól, hogy Isten és ember között egyedül Jézus Krisztus, az Istenember a közvetítő (1Tim 2,5). Ámde az is igaz, hogy – amint liturgiájában⁶⁹ megvallja (márpedig a „lex orandi est lex credendi” érvényes alapelv!) – az Istenszülő, édesanyai szeretetével, Jézus Krisztusnál közbenjárónk tud lenni, és szent Fia kegyelmét közvetíteni tudja felénk. A máriapócsi akathisztoszban mindezekre bőséges példát találunk, amint a szövegelemzésünkben megpróbáltuk kimutatni. Mária nemcsak közbenjáró értünk és nemcsak kegyelmet közvetítő számunkra, hanem – mint kiindulási alapként megfogalmaztuk – Jézus Krisztushoz irányít bennünket.⁷⁰ Éppen ezért nem lehet véletlen, hogy a Pócson, illetve Máriapócon történt három-

66 IX. ikosz, 12. Üdvözlégy-sor, in *Pócsi akathisztosz* (1. láb.), 60.

67 Ott egyszerű formában csak az található, hogy „Üdvözlégy, testem gyógyítja! / Üdvözlégy, lelkem üdvössége”. Lásd IVANCSÓ ISTVÁN, „Üdvözlégy, Istennek szepőlételen Jegyese!” *Az Akathisztosz himnusz*, Nyíregyháza 1996, 128–129.

68 XII. ikosz, 1–2. Üdvözlégy-sor, in *Pócsi akathisztosz* (1. láb.), 66.

69 „Mária mind a főpap Krisztussal, mind az istentiszteleti közösséget alkotó Egyházzal folyamatos egységben van, az üdvtörténeti eseményekben és azokról való liturgikus megemlékezésben is”. GIOVANNI PAOLO II, „Angelus”, Domenica, 12 febbraio 1984, in https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/it/angelus/1984/documents/hf_jp-ii_ang_19840212.html [letöltés: 2022. 05. 27.].

70 Az „eredeti” Akathisztosz II. ikoszából érdemes itt megemlíteni a „híd” képét. Mária az a híd, aki a földieket átvezeti az égbe. – Lásd IVANCSÓ, „Üdvözlégy, Istennek szepőlételen Jegyese!” (67. láb.), 108–109.

szoros könnyezés, majd a számtalan csoda éppen az „útmutató” ikonhoz kötődik.

Egy érdekesnek és kedvesnek tűnő téma kidolgozása nem fért be a mostani keretbe, mégpedig a fény, a világosság, a sugárzás témája, ami a Naphoz, a Holdhoz, a csillaghoz, illetve ezek viszonyához kötődik. Ennek alapján pedig az, hogy az Istenszüllőt milyen értelemben tudjuk így nevezni: „Pócsnak ékes csillaga”. Ez egy következő tanulmány témája lehet.